

Lukács Edit A KKV-k gazdasági szerepe az Európai Unió egyik legfejletlenebb régiójában

In: Ferencz Árpád (szerk.) Erdei Ferenc IV. Tudományos Konferencia 2007. augusztus 27-28., Kecskemét Kecskeméti Főiskola Kertészeti Főiskolai Kar, pp 121-124 (2007)

**A KKV-K GAZDASÁGI SZEREPE AZ EURÓPAI UNIÓ
EGYIK LEGFEJLETLENEBB RÉGIÓJÁBAN
THE ECONOMIC ROLE OF SME'S IN ONE OF THE MOST
UNDEVELOPED REGION IN EUROPEAN UNION**

Lukács Edit

Egyetemi adjunktus, Miskolci Egyetem, Gazdálkodástani Intézet
3515 Miskolc-Egyetemváros, 06-46-565-111/15-58 vgtedith@uni-miskolc.hu

ÖSSZEFOGLALÓ

Az Európai Unióban széles körben elismert a kisvállalkozások társadalmi és gazdasági jelentősége. A közösségi KKV- fejlesztési politika a nyolcvanas évek közepén alapvetően a belső piac kiterjesztése mellett, annak kisvállalkozásokra gyakorolt hátrányos hatásainak csökkentésére indult fejlődésnek. Az Európai Bizottság megállapítása szerint a kis- és közepes vállalkozások döntő szerepet játszanak az új munkahelyek teremtésében és a gazdasági növekedésben. Az új üzleti elgondolások kidolgozására, a piaci rések feltárására, az innováció és az új technológiák előnyös felhasználására vonatkozó képességük biztosítja a jövőbeli versenyképességet. Az Európai Unió legfejletlenebb régiói között szerepel az Észak-magyarországi régió. A tanulmány célja bemutatni, hogy milyen gazdasági szerepet töltenek be e régióban a KKV-k a foglalkoztatás, adófizetés, export területén. Van-e esélye ezen vállalkozásoknak a növekedésre és a versenyképesség javítására?

SUMMARY

Small and medium-sized enterprises (SMEs) are a very heterogeneous group of businesses usually operating in the service, trade, agri-business, and manufacturing sectors. They include a wide variety of firms. Some are dynamic, innovative, and growth-oriented while others are satisfied to remain small and perhaps family owned. SMEs usually operate in the formal sector of the economy and employ mainly wage-earning workers. SMEs are often classified by the number of employees and/or by the value of their assets. One of the most undeveloped region of EU is the Northern-Hungarian region. This article analyses the economic role of SMEs mostly in field of

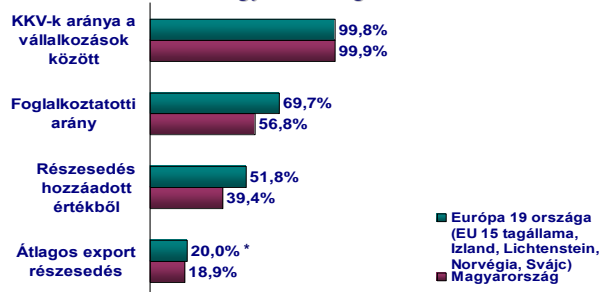
employment, taxation and export. The main question is whether these enterprises have chance to grow and become successful?

1. KKV-K GAZDASÁGI SZEREPE MAGYARORSZÁGON

Az EU alapvető céljának elérése érdekében óriási szerep jut a vállalkozásoknak és a vállalkozói rétegnek, hiszen ők azok, akik mindennapi tevékenységükkel járulnak hozzá a jóléti társadalom építéséhez, új munkahelyek létrehozásával, innovációval, szolgáltatások biztosításával, ők a gazdaság mozgatórugói, ezért nagymértékben befolyásolják annak helyzetét, hatást gyakorolnak a GDP-re és egyéb gazdasági mutatókra. Különlegesen nagy szerep jut a kis- és közepes vállalkozásoknak (KKV), amelyek kiemelkedő jelentőségűek a gazdaság versenyképességének növelésében, a munkanélküliség csökkentésében, a megfelelő szakmai ismeretek elsajátításában és fejlődéshez szükséges innovációban.

Hazánk Uniósba való belépése az egységes szabályok szerint működő hatalmas európai piacon új lehetőségeket nyit a magyar kis-és közepes vállalkozásoknak, de egyben versenyre is hívja őket. A versenytársak a közép-európai térség legjobb cégei mellett a legfejlettebb európai tagországok vállalatai lettek. A kis- és középvállalkozások méretéből és sajátosságaiból adódó problémák-versenyhátrányuk a nagyvállalatokkal szemben, tőkeszegénységük és finanszírozási gondjaik- a rendszerváltás óta aktuálisak.

Kis- és középvállalkozások szerepe a gazdaság versenyképességének alakulásában
Magyarországon

2003. évi adatok

Forrás: APEH (Mo-i adatok); Observatory of European SMEs (EU-19 tagállamában) * European Network of SMEs research

Az elmúlt másfél évtizedben Magyarországon megsokszorozódott a kis- és középvállalkozások száma. Sokféleségük mellett közös vonásuk, hogy mind létszámukat, mind vagyonukat tekintve „kicsik” ezek a vállalkozások, de együttesen a vállalkozások jelentős hányadát teszik ki. Egy hatékonyan működő piaccgazdaságban a fejlődéshez, a gazdasági növekedés fenntartásához elengedhetetlen egy jól működő, a gazdaság

számára stabil anyagi bázist nyújtó vállalkozási kör. Megfelelő piaci környezetben e vállalkozói kört nagyrészt kitevő kis- és középvállalkozások enyhíteni képesek a társadalmi feszültségeket, és megoldást nyújthatnak a foglalkoztatási problémákra is, hiszen tömegeknek biztosítanak munkahelyet.

2. AZ ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI GAZDASÁGI RÉGIÓ

Magyarországon 1998-ban fogadták el országgyűlési határozattal a 7 statisztikai-tervezési régiót. Az Észak-magyarországi régió (Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves és Nógrád megye) mindezek között nemcsak Magyarország, de az Európai Unió legfejletlenebb régióinak egyike.

1. táblázat: Az Észak-magyarországi régió legfontosabb gazdasági adatai

Az Észak-Magyarországi régió főbb adatai	Régiós érték	Régió/ Országos érték %
Népesség 2002. 01 (ezer fő)	1297	12,7
Települések száma 2002. 01 (db)	603	19,2
Ebből városok száma (db)	33	13,1
Foglalkozottak 2001. 01 (ezer fő)	419	10,9
Munkanélkülési ráta 2001. 01 (%)	8,5	149,1
Gazdasági szervezetek 2001 (db)	85754	9,3
Külföldi cégek 2000 (db)	844	3,2
GDP 2000 (Mrd Ft)	1073	8,2
Egy főre jutó GDP 2000 (ezer Ft)	846	64,6
Ipari termelés 2001 (Mrd Ft)	1219	9,7
Beruházások 2001(Mrd Ft)	168	7,6

Forrás: Statisztikai évkönyv 2000. 2001. 2002.

Napjainkban a kis- és középvállalkozások fejlődésének, működési hatékonyságuk növelésének még nagyobb fontosságot kell tulajdonítani. Az európai uniós csatlakozás még nehezebb feltételeket jelent számukra, hiszen nemcsak a magyar, de az unióbeli társakkal is versenyezniük kell. Ebben a versenyben az Észak-magyarországi régió vállalkozásai különösen nagy hátránnyal indulnak.

Az Észak-magyarországi régióon belül az egyes kistérségek gazdaságilag nagymértékben differenciáltak, ennek egyik jele a vállalkozások számának igen egyenlőtlen eloszlása. Az egyes megyék központi kistérségei mellett van két-három kistérség, amely jelentős gazdasági potenciállal rendelkezik, míg a többiek gazdasági szempontból meglehetősen elmaradtak.

Az ezer lakosra jutó működő vállalkozások számában Észak-Magyarország a maga 58 vállalkozásával a legutolsó a régiók között. (lásd 1. ábra) A külföldi érdekeltségű működő vállalkozások aránya Magyarországon 2001-ben kereken 3 százalék volt (az értéket a közép-

magyarországi régió 4,7%-a javítja jelentősen). Az észak-magyarországi mutató ennek egyharmada - Hevesben 1,3, Nógrádban 1,2, Borsodban csupán 0,5 százaléknál. Ezek nagyon kicsinek tűnnek számok önmagukban, persze, nem jelentenek fejlettségi szintet, hiszen az arány a fejlett gazdaságú Fejér megyében csak 1,2, míg Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében az országos átlag fölötti 3,2 százalék.

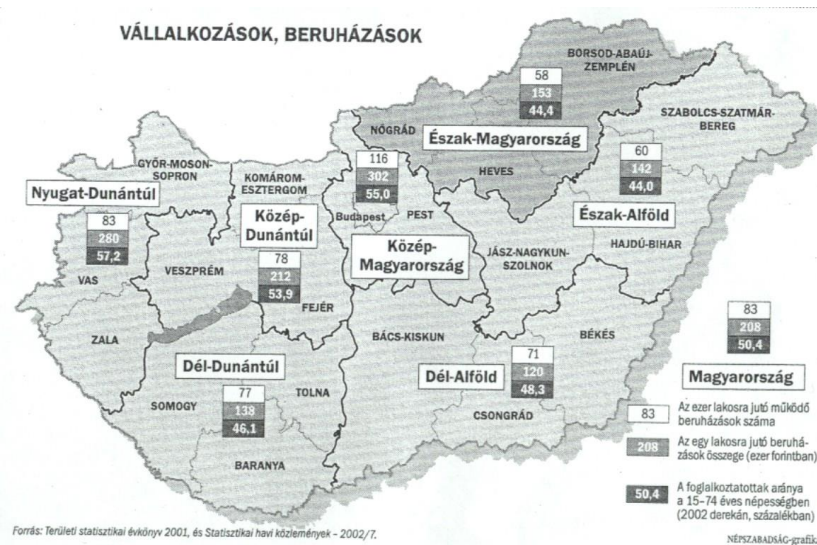
Az összes beruházás listáján Észak-Magyarország 198 milliárd forinttal az ötödik. Az országos rangsorban Borsod-Abaúj-Zemplén megye 126 milliárddal Pest és Győr-Moson-Sopron után a harmadik, Heves azonban 47 milliárddal csupán a tizenhatodik, Nógrád pedig 25 milliárddal az utolsó.

2. táblázat: A regisztrált vállalkozások fontosabb adatai 2004. évben (db)

Megye, régió	Társas vállalkozás	Egyéni vállalkozás	Vállalkozás összesen	Vállalkozás/1000 lakos
B-A.-Z. megye	20146	35355	55501	76
Heves megye	8759	20799	29558	92
Nógrád megye	5073	11116	16189	75
É-Mo-i Régió	33978	67270	101248	80

Forrás: KSH

Az egy lakosra jutó beruházások tekintetében a listán Borsod 168 ezer forinttal tíz másik megyét előz meg, Heves 144 ezer forinttal a tizenegyedik, és a 113 ezer forintos Nógrád is előtte van a 108 ezer forintos Bács-Kiskun megyének. Az Észak-magyarországi régióban az egy lakosra jutó beruházásátlaga (153 ezer forint) jócskán elmarad a 208 ezres országos átlagtól. Mindezek érthetővé teszik, hogy a foglalkoztatottsági arányt tekintve Észak-Magyarország a maga 44,4 százalékos mutatójával az országos átlagtól elmarad.

1. ábra: Működő vállalkozások száma, a beruházások összege, foglalkoztatottak aránya régióként (2001)

Forrás: Népszabadság 2003.január 28.

Termelékenység

A hazai KKV-szektor termelékenységének nagyvállalatokéhoz viszonyított lemaradása nagyon jelentős. A termelékenységben tapasztalható különbség nagyobb, mint 19 európai ország átlagértéke, különösen a kis- és közepes vállalkozások esetében. Mint a 2. táblázatból is látható a magyar KKV-lemaradása az európai versenytársaktól jelentős. A lemaradás fokozottan érvényes a vizsgált régióra.

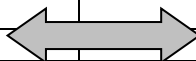
Foglalkoztatás

2007. első negyedévi adatok alapján a munkanélküliségi ráta 18,3 százalékos, 1,6 százalékkal magasabb, mint a megelőző év hasonló időszakában Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves és Nógrád megyében. Az észak-magyarországi régió megyéiben a legmagasabb az álláskereső aránya a gazdaságilag aktív népességben belül, Borsodban 20,7, Hevesben 12,7, míg Nógrádban 18,7 százalékos a munkanélküliségi ráta. 2007 márciusában, az álláskereső száma a régióban meghaladta a 93,5 ezret.

3. táblázat: A KKV-k nagyvállalatokhoz viszonyított termelékenysége

A vállalkozás mérete	Magyarország	
	Egy főre jutó relatív hozzáadott érték (nagyvállalat = 100%) 2001	Egy főre jutó relatív hozzáadott érték (nagyvállalat = 100%) 2000
		19 európai ország¹
		Egy főre jutó relatív hozzáadott érték (nagyvállalat = 100%)

¹ A korábbi 15 EU-tagállam, valamint Izland, Liechtenstein, Norvégia és Svájc.

Mikro-vállalkozások	36%		35%
Kisvállalatok	36%		65%
Közepes vállalatok	56%		91%
Nagyvállalatok	100%		100%

Forrás: Magyar Gazdaságelemző Intézet, Observatory of European SMEs

Innováció és Kutatás-fejlesztés

A gazdasági növekedés meghatározó mozgatója az innováció. Azok a gazdasági régiók, melyek innovációs potenciálja elmarad az átlagtól, jelentősen lemaradnak a versenyben (mutatrá többek között a Corvinus Egyetemen folytatott „Versenyben a világgal” című kutatás zárójelentése is.) 2004-es adatok alapján az Észak-magyarországi régió jelentősen lemaradt a K+F ráfordítások tekintetében is.

KÖVETKEZTETÉSEK

Az Észak-magyarországi régióban a vállalkozások szerkezeti jellemzői nem változtak az utóbbi években, így továbbra is a magas munkaerő és alacsony tőkeintenzitás jellemzi őket. A foglalkoztatottak mintegy kétharmada a KKV-khoz köthető, míg az árbevételből és a jövedelemtermelésből való részesedésük a nagyvállalkozásokhoz képest elenyésző. Bár ez a jelenség természetesnek mondható, mértéke jóval meghaladja a fejlett országokban mért különbséget. A vállalkozások elaprózottsága mind regionális, mind országos szinten megfigyelhető és közös probléma, hogy hiányzik egy erős középmezőny, mely a betelepülő multinacionális cégek beszállítójává válhatna. A régió társas vállalkozásainak mintegy 98%-a kisvállalkozás, melynek mintegy 92-93%-a mikrovállalkozás, melynek jelentős hányada kényszervállalkozás.

A termelés dinamikus fejlődése továbbra sem jellemző a régióra, az országos átlagtól lemaradást mutat a kutatás-fejlesztés, a beruházás, a szolgáltatás és a tőkebefektetés területein is.

A létrehozott GDP tekintetében az ipar szerepe a régióban - azon belül is a vegyiparé, a kohászaté és az energiaiparé, - nagyobb, mint országos szinten, ennek ellenére is az országos átlaghoz hasonlóan a szolgáltatások aránya a meghatározó. Mégis egy bizonyos kettősség jellemzi a régió gazdaságát, hiszen az autópálya megépülésével, annak vonalában dinamikus fejlődés figyelhető meg a beruházások területén, mely beruházások a régió kvalifikált munkaerejének és innovativitásnak köszönhetőek. A régió gazdasági teljesítményében, az exportban, a foglalkoztatásban és az adófizetésben kevés vállalat teljesítménye a meghatározó, így pl. BorsodChem Rt. - Kazincbarcika; TVK - Tiszaújváros; Robert Bosch Elektronika Gyártó Kft - Hatvan, Eger, Miskolc; TDK Elektronika Magyarország Kft.- Rétság.

A régió gazdasági növekedési üteme, alacsony, melynek meghatározó okai, a tőkeszegénység, KKV-k esetében ezt súlyosbítja a hitelképesség hiánya; az alacsony foglalkoztatás miatt, a fizetőképes kereslet gyengesége; a külpiaci aktivitás gyengesége és az alacsony innovációs potenciál.

IRODALOMJEGYZÉK

1. Lukács Edit (2005) The economic role of SME's in world economy, especially in Europe, European Integration Studies –a publication of the University of Miskolc, Volume 4, Number 1 (2005) pp. 3-12. Miskolc University Press 2005. HU ISSN 1588-6735
2. Lukács Edit: A Kis- és közepes méretű vállalkozások megszűnésének okai Magyarországon Doktoranduszok Fóruma Szekció kiadvány, Miskolci Egyetem Innovációs és Technológiai Transzfer Centrum 2006. (pp. 104-110)
3. Papanek Gábor (2005) A vállalkozások intézményi feltételei Magyarországon Fejlesztés és Finanszírozás, 2005. 3. sz. 3-13. oldal
4. Statisztikai évkönyv 2000.2001.2002.2004. KSH Budapest
5. TOP 100 (2006) Az Észak-Magyarország- APEH B-A-Z megyei Igazgatóság és a BOKIK kiadványa
6. Szerk: Völfinger Zsolt (2006) Vállalkozások demográfiája 1999-2003. (Egységes európai módszertannal végrehajtott vállalkozásdemográfiai felmérés), KSH Budapest